

то, може, з вас ще буде користь, – суворо похвалила учнів директорка. – Звісно, якщо уважно слухати уроки та робити практичні вправи!

Після уроку косуленята весело розбіглися пастися на галявині. До них прийшли матері. Бембік розповів мамі, скільки довідався у школі нових премудростей, і тепер неодмінно переживе першу зиму.

Вдарили холоди. Ділянку, де ходила група косуль, засипало снігом. Уроки стали складнішими. Всі хотіли ласувати молодими гілочками осики, верби, тополі, берези, ясеня, дуже не вистачало соковитих трав, грибів та ягід, до яких косуленята звикли восени. Їм навіть снилися зелені поля. А доводилося розкопувати холодний сніг копитом і шукати грабові горішки, жолуді, каштани та суху траву.

Коли їжі вдосталь, косулі ніколи не з'їдають всю рослину: общипали кілька листочків і нехай росте далі! Косулі – не кози! Проте, якщо під снігом знаходили щось їстівне, його з'їдали дощенту. Дорослі казали: як буде голод, доведеться жувати терпкий ялівець чи жорстку соснову хвою, язика колоти! Бембік сподівався, до цього не дійде, він любив ніжну їжу. Хоча одного разу ще малим схрумав великий яскравий мухомор і не отруївся!

Група виходила на пошуки їжі в присмерках. Великі нашорошені вуха вловлювали найменші звуки небезпеки, великі чутливі носи відчували тривожний запах і розпізнавали свою стежку, помічену залозами між копитами. Великі очі бачили не так добре, як хотілося б косулям, тому доводилося виставляти чергових, постійно прислухатися та оглядатися. Як зблисне кругле біле „дзеркало“ на заді, коли вартовий високо стрибне, – це знак для всіх: тікати!

Дика водила групу до годівнички біля лісництва. Косулям не так до вподоби сіно, яке їм давали люди, як сіль! То справжня смакота! Мінеральна добавка дуже корисна для росту ріжок. Бембік завзято лизав сіль, спритно штовхаючись за неї з однокласниками. Хлопці мріяли про перші весняні турніри, бійки рогами, хоча до гону їм ще рости та рости, не менше двох років!

Найважчий тиждень був якраз напередодні весни, у найсильніший снігопад. Косулі борсалися у півметровому сніжному покриві, прокладаючи нові стежки, а страшні здичавілі собаки та нахабні лисиці заганяли їх скрізь. Швидкість косулі більша навіть за швидкість вовка чи рисі, приблизно 60 км/год, та не в глибокому снігу!

Тоді група втратила п'ятьох. Бембік, його мама і Юнка з мамою врятувалися, бо не ловили гав! Як вони бігли, як стрибали!..

Навіть Козюк вижив. І гордо розповідав усім, як самотужки бився з величезним собакою, який насправді був страшним вовком.

– Може, ведмедем? – сміялися з нього. Рогатий хвалько обурено тупав ногами.

Одного ранку щось змінилося. Бембік прокинувся і роздував ніздрі не в змозі описати незваний запах. Начебто мокра земля, тепло та ще щось невідоме, проте дуже хвилююче.

– Мамо, що це? Щось велике суне на нас? – нервувалося косуленя. – Щось сильне?

– Так, синку, – мати лагідно торкнулася носом його шиї. – То весна.

Олена Крижановська

Передплатний індекс 89454

Головний редактор:

Дарія Біда, тел.: (032) 236-71-24,

e-mail: dabida@mis.lviv.ua

Дизайн і верстка: Каріне Мкртчян-Адамян

Підписано до друку 22.11.17,

формат 60x84/8.

Друк офсетний. Наклад 12 000 прим.

Адреса редакції: 79038, м. Львів,

а/с 9838. Надруковано в друкарні

ТОВ "Видавничий дім „УКРПОЛ“.

Юний зоолог

(твое ім'я та прізвище)

№32/2017
ГРУДЕНЬ

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНА ТЕМАТИЧНА ПРИРОДНИЧА ГАЗЕТА ДЛЯ РОЗУМНИКІВ І РОЗУМНИЦЬ

БЕМБІ ПОВЕРТАЄТЬСЯ!

Чи знаєте ви, що славетне оленя Бембі з мультфільму Волта Діснея насправді не дитинча американського оленя, а європейське косуленя – дитинча нашої дикої кози, косулі? Історія Бембі почалася з книжок Фелікса Зальтена про мале косуленя. Але коли в США заходилися знімати мультик про Бембі, йому „підправили“ родовід, назвавши його нащадком найпоширенішого роду парнокопитних Північної Америки, а не Європи.

Щоб повернути Бембі на історичну батьківщину, „КОЛОСОЧОК“ пропонує нову наукову казку про косуленя.

ДОВІДНИК РОЗУМНИКА

- У кішки зіниці звужені вертикально, у кози – горизонтально. А у косулі? Навскоси!
- Косуленя вперше починає їсти траву на 5–10 день від народження, а молоко мами п'є щонайменше 3 місяці.
- Сіль корисна для росту рогів у самців, для вагітних косуль та самок, які годують молоком.
- Косулі мають п'ять основних звукових сигналів тривоги чи агресії: писк або свист, сичання, „гавкання“, стогін, тупотіння. Косуленята вміють лише пищати. Матері теж підзивають їх свистом.
- „Дзеркало“ – біла пляма на крупі косулі – головний тривожний сигнал для стада та орієнтир для косуленяти, щоб не загубити маму.
- Дорослі косулі влітку рудуваті, а взимку – сіро-бурі.
- Масць новонароджених косуленят плямиста, маскувальна. У перші місяці життя косуленя ховається під кущем від хижаків, поки мати харчується. Це „потайний період“.

ПЕРША ЗИМА

(Косуля європейська, або дика коза (*Capreolus capreolus*))

– Хе! Ти хто? Новенький? – косуленята з першого зимового класу обступили Бембіка та роздивлялися його, наче дивину.

– У нього навіть ріжок нема, може, це дівча?

– Овва! У нього зуби! Гляньте, в нього є верхні зуби!

– Отже, хлопчик. Нащо тобі ті зубки? Глянь, ні в кого їх нема!

А нащо тобі такі великі вуха, знаєш? А великі очі? З косими зіницями! У тебе передні ноги коротші, ти знав? Ха-ха!

– Брешеш! – ображено пискнув Бембік.

– Поміряй! Коротші! Коротші! – радісно стрибав козлом ватажок класу із найпомітнішими горбиками малих ріжок. – Закладаюся, ти один з тих невдах, хто не переживе першої зими!

Бембік злякався.

– Не слухай Козюка, він дурний, – до новачка підійшла косуля-дівчинка з блискучим чорним носом і темними великими очима із прекрасними віями. – У нас у всіх передні ноги коротші, це ознака нашого виду. Бачиш? – юна косуля, яку звали Юнка, розвернулася боком і кумедно підстрибнула. – У мене теж! Але ж задні – довші! Як виростемо, зможемо стрибати на 2 м вгору і на 7 м у довжину! Круто? Хіба не гарно?

– Ти гарна, – тихо запевнив Бембік і знітився. Він хотів сказати, що ніколи не бачив гарнішої косулі... звісно, крім мами.

– Ти один в сім'ї? – спитала Юнка. – Мабуть, твоя мати дуже молода? Ти в неї перше косуленя? Я теж одна... Тримаймося разом. В інших є брат чи сестра, їм веселіше!

Бембік радо погодився. Юнка попрохала його показати верхні різці – більше ні в кого з класу таких не було. Хоча у косуль 32 зуби, як у дорослої людини, проте немає верхніх ікл, та й верхні різці – велика рідкість. Бувають лише у молодих самців. Мама казала, що в Бембіка згодом теж випадуть. Та це не заважає жувати смачні тоненькі гілочки!

Приховуючи страх, Бембік спитав у подружки, на що натякав хуліган Козюк щодо першої зими? Невже навчання в школі таке складне, що багатьох відраховують після першого класу? Чи він мав на увазі...

– Не бери в голову, бо роги чухатимуться! Як будеш добре вчитися, з тобою нічого не станеться! – безтурботно запевнила Юнка. Косуленята разом побігли на перший урок.

Увесь цьогорічний молодняк косуль народився у травні-червні і до грудня встиг змінити дитяче плямисте хутро на бурувато-сіре. З четвертого місяця життя в косуль-хлопців різалися ріжки. Всі косуленята вважали себе дуже дорослими, хоча до цього часу не розлучалися з мамами, а дехто тільки нещодавно покинув пити молоко!

Усе літо косулі паслися сім'ями: мами з дитинчатами. За осінь нагуляли жирок, а з холодами зібралися у лісову родинну групу до 20 особин, щоб разом пережити першу зиму. Ватажком групи і директором школи була сувора доросла самиця Дика. Саме вона вела перший урок.

– Чим небезпечна перша зима? – запитала директорка. – Який в косулі найлютіший ворог? Чому половина косуленят не доживає до першої весни?

– Хижаки! – Козюк думав, що вже навчився тривожно хрипіти та сичати, як дорослий, насправді він пищав.

– Хижаки завжди є! – відрубала директорка.

– Голод! – писнув ще хтось.

– У лісі та лісостепу в косулі вдосталь їжі, треба вміти її шукати. Люди приносять сіно до годівниць, з голоду не помреш!

– Залізні звірі? – спитала Юнка. – Мені казала мама, що коли люди вирубують ліс, будують свої кам'яні нори, поряд з ними чорними стежками бігають залізні звірі. Дуже страшні й швидкі! Можуть убити!

– Не підходь близько до чорних стежок, тебе й не зачепить! – зневажливо пирхнула директорка. – Ті звірі в ліс не заходять. То що, ніхто не знає нашу найбільшу зимову небезпеку?

– Сніг? – невпевнено мовив Бембік.

– Так, молодець! – похвалила директорка. – Косулі можуть жити тільки там, де є кущі для захисту і не буває дуже високого снігу та сильних морозів! Ми невеличкі порівняно з нашими братами оленями. Й у високих кучугурах снігу стаємо безпорадними, повільними, легкою здобиччю для хижака. Назвіть наших природних ворогів, хто знає?

– Вовк! Ведмідь! Рись! – лунало по класу. – Зди-чавілі собаки!

– Правильно. Звісно, людина теж на нас полкє або просто винищує ліс, і нам нема де жити. А у високому снігу навіть лисиця може загнати косулю! Добре. Як щойно після народження вас не з'їла куниця, лісовий кіт, беркут чи пугач, не загриз борсук, не затоптав кабан,

